

Govor poslanca Kluna

v državnem zboru dne 1. maja 1888.

(Dalje.)

Na Kranjskem res tišče učenci le v glavno mesto, zato bo treba v Ljubljani nove spodnje gimnazije pod posebnim vodstvom, in potem se ne bo moglo več govoriti o pomanjkanju šol.

Torej vprašam visoko naučno upravo. kedaj se bo ustanovila nova gimnazija v Ljubljani? Za prihodnje šolsko leto je to popolnoma nemogoče, ker je treba novega poslopja, ki pa se ne more zgraditi o pravem časi in tudi ni v proračunu potrebne svote. Ako hoče g. minister v prihodnje imeti „*numerus clausus*“ za ljubljansko gimnazijo, zopet se veliko število nadpolnih učencev ne bo moglo obrniti v srednje šole, akoravno bi država morala za to skrbeti, in sme prebivalstvo tudi to tirjati od države. Zato naj bi ostala spodnja gimnazija v Kranji tako dolgo, da se v Ljubljani ustanovi nova gimnazija. Ko bi potem v Kranji ne bilo dovolj učencev, kar dvomim, lahko bo naučna uprava še vedno storila svojo dolžnost, in se ji ne bo moglo očitati, da nam ne dovoli potrebnih šol.

Pri reševanju tega vprašanja pa je treba uvaževati še drugo stvar, ki tudi naučna uprava ne bo prezrla. Tudi z narodno-političnega stališča se mi ne zdi primerno, da se z novo gimnazijo še pomnoži število učencev v Ljubljani, ker bi ne bilo v nikaki prav razmeri s prebivalstvom in bi z realno znašalo skora dvajsetino skupnega prebivalstva.

Ker je naša srednješolska mladina lahko razburjena in se ne more vedno ločiti od javnih dogodkov, prav lahko se nasprotnikom narodnostnega miru posrečijo razna izzivanja in mladino zapeljujejo do divjih razgrajanj, o katerih slabih nasledkih mladina navadno še le ta čas premišlja, ko je že prepozno. Videli smo tukaj na Dunaji, v Ljubljani in drugod, kakor hitro se mladina poprime nove ideje in stori korake, vsled katerih oblasti prično preiskavanja; slabe nasledke morajo ljudje prenašati, akoravno obsojajo in kaznujejo potem moralne povzročitelje takih izgrediv in zapeljivce. Disciplina, nadzorovanje dijakov in zabranjevanje takih izgrediv pa je vedno težavnejše, kolikor večje je njihovo število.

Zato mislim, da bi bilo bolje, naj se pusti spodnja gimnazija v Kranji, in če bodo razmere zahtevale, razširi v zgornjo gimnazijo, kakor pa v Ljubljani ustanoviti novo šolo. Kmalu se bode prepričali, da bo število učencev na novi zgornji gimnaziji ravno toliko, morda še več, kakor pa na drugi srednji šoli v Ljubljani, ker bi pobrala precej učencev ljubljanske gimnazije. In ker se vedno povračajo časi, da brezvestni agitatorji te ali one stranke podpihujejo nemire in motijo brezskrbne mlade ljudi, zato bi v takem odločilnem trenutku tudi disciplina na ljubljanski gimnaziji bila ložja.

Opomnil sem že, da tudi spodnja gimnazija v Kranji ni bila tako slabo obiskovana, da bi se naredba naučne uprave s tem mogla opravičevati, in da bi v tem oziru enaka osoda prej morala zadeti več drugih šol.

Tako n. pr. ima nemška spodnja gimnazija v Kočevji že s početka vedno manj učencev, kakor ona v Kranji in bi torej zaslužila tudi večjo pozornost varčne naučne uprave.

Jaz tega ne pravim zato, kakor da bi želel, naj se odpravi gimnazija v Kočevji, nasprotno, po mojih mislih ima vsaka šola pravico svojega obstanka, in mi privoščimo od srca svojim nemškim sodeželanom lastno šolo, ki bo Kočevjarjem morda še bolj potrebna in koristna, ako bodo omejili ali prepovedali krošnjarstvo, ki je Kočevcem glavni vir dohodkov, in se bodo morali obrniti do drugih virov. Zato bi obžalovali, ko bi se odpravila gimnazija v Kočevji, za katero je mestna občina že veliko storila. Opomnim to le zato, ker hočem reči, da mora človek po treznem premišljevanju vseh razmer iskati pravi vzrok, da se je odpravila gimnazija v Kranji, v antipatiji visoke naučne uprave proti slovenskemu prebivalstvu (Tako je! na desnici.), in ker je bila ta šola v očeh naučne uprave slovenska. V teh mislih potrjuje nas tudi to (Čujte! na desnici.), da je gospod naučni minister določil *numerus clausus* le za slovenske oddelke na ljubljanski gimnaziji (Čujte! na desnici.) in je prepovedal le slovenski paralelni razred; gotovo pa ne bi ugovarjal, ko bi stariši hoteli vpisati svoje otroke v nemške oddelke. (Klici na desnici: To on hoče!)

Gospod minister je danes temu odločno ugovarjal, toda slovenski narod tako sodi, in gospod naučni minister moral bi si že prej misliti, da bo tako sodil, in zato od njega ni bilo politično modro, da je spravil v nevarnost svojo veljavo, in še več, dobro ime vlade zaradi malih troškov, katere država plačuje za gimnazijo v Kranji. (Tako je! na desnici.)

Ko se je jeseni minolega leta zopet sešel državni zbor, opustili smo parlamentarne demonstracije, ker smo pričakovali od previdnosti in nepristranosti gospoda naučnega ministra, da bo temeljito presodil korake kranjskega deželnega odbora in mestne občine v Kranji in na najvišjem mestu priporočil njeno prošnjo.

Naši dopisi.

Iz Železnikov 10. rožnika. (*Raznoterosti*). Pomanjkanje plodovitnega dežja smo tudi po naših krajih že precej močno čutili. Vsled tega so ostala žita zelo nizka. Travniki so se po ravninah še dovolj krepko suši ustavljali, ker smo imeli večkrat zelo rosne noči in jutra; po gorskih senožetih pa bo prva košnja dala občutno pičel pridelek, ker so bili zadnji čas vsled hude vročine zelo obrušeni. Hvala Bogu! jel je zdaj pohajati težko

pričakovani dež, kar daje upanje, da se bodo vsi go-spodarski pridelki z tem okrepčali in v rasti zboljšali.

Letošnje leto je tako zvano „kebrovo leto“, pa, čudno! pri nas v kljub natančnega opazovanja ni bilo viditi hroščev. Brž ko ne, je ta mrčes vkončal mrzlotni mesec maj. Za to je pa belih metuljev (kapusovih belinov) viditi od sile veliko. Pa bodo letos pri nas slabo opravili. Tukajšnja šol. mladina napovedala jim je namreč vojsko, in jih je v zadnjih treh dneh pokončala nad sedem tisoč. Kar bi bili zaplodili ti gosenčje zalege, toliko je bo letos že manj. Pokončevanje škodljivih metuljev se bo skušalo še nadaljevati, ker ima mladina dovolj volje zato. L.

Iz Ljubljane. — Delegacije. Zadnjo soboto zbrale so se v Budim-Pestu v posvetovanje skupnih zadev avstrijska in ogerska delegacija. — Predložen proračun skupnih potrebščin za vojno, mornarico, unajno ministerstvo ter za skupno finančno ministerstvo in računsko nadzorstvo kažejo za leto 1889 po odbitih lastnih dohodkih, čisto redno in izredno

potrebščino	136,216.880 gld.
skupni dohodki (izrekoma carina) znašajo	39.698.314 „
tako da preostaja čista potrebščina .	96,518.566 gld.
Katero bode imela naša, avstrijska državna skupina plačati	66,211.736 gld.

Vrh tega zahteva skupna vlada še izrednega kredita 47,300 000 gld. in to:

- a) v pokritje že storjenih nujnih stroškov: 16.000.000 gld.
- b) v pokritje daljnjih nujnih stroškov 13,700 000 gld.
- c) konečno pa še dovoljenja, da porabi, ako sila, še 17,600.000 gld.

Vse to se zahteva v ta namen, da smo pripravljeni za vojsko, ako bi nastala, posebno za to, ker se prav enako pripravljajo vse evropske države. Za sedaj gotovo ne preti vojska, toda sodi se, da se bolj gotoveje ohrani mir, kolikor bolj smo pripravljeni braniti se. — Odgovor cesarjev na nagovora delegacijskih predsednikov kaže, da se mir ohrani. Avstrijska delegacija, v kateri je izmed Slovencev dr. Poklukar, prične v odsekih svoje delovanje prihodnji ponedeljek, naj kasneje prve dni meseca julija, pa se je nadejati, da bode vsa dela delegacij gotova.

— Deželni zbor kranjski snide se, kakor se nam poroča, dne 20. t. m. v kratko posvetovanje in sklepanje glede konverzije zemljišno-odveznega dolga, katero se bode rešilo bržčas v dveh sejah. Potem se zborovanje odloži na zadnje dni meseca avgusta. Dotično državno postavo sprejela je zbornica poslancev minuli petek, gosposka zbornica pa zadnji ponedeljek. Kakor čujemo, stavilo je več bank ponudbe, da prevzame in na trg spravi nova posojilna pisma.

— Požar. Zadnjo sredo večer pogorela je znana stara gostilna „Katrinjekova“ v Lescah in je zgorelo

tudi 4 goved, Pomanjkanje vode ni dopustilo izdatnega gašenja.

— Stariši, varujte svoje otroke! Čas kopanja je prišel in že se nam tudi poroča o nesrečah, ki so se po Slovenskem in drugod pripetile pri kopanju. Došil nam je tudi uradni izkaz, ki kaže da se je samo na Kranjskem ponesrečilo otrok:

leta 1886.: 37,	med temi jih je utonilo 19,	zgorelo 8.
„ 1887.: 38,	„ 17,	„ 7.
„ 1888. do 1. jun.: 13,	„ 5,	„ 4.

Te številke kažejo, da nesreča ne miruje nikdar, toraj stariši in učitelji: varujte in svarite lahkomisljeno mladino.

— Umrli so: dne 5. junija v Ljubljani g. R. Andretto znani izdelovalec salam in družnik g. Ločnikarjev iz Viča, — 54 let star za mrtvudom: — dne 6. t. m: g. dr. Ferd. Pogačnik, odvetnik na Dunaji, 49 let star, za sušico. Pokojni je bil rojen v Kranji. — Ravno ta dan: g. Fr. Kuralt, grajščak v Semiču, 40 let star. Dne 9. t. m. g. Rajmund Hočev ar, umirovljen c. kr. okrajni glavar 65 let star, sloveč strokovnjak v zemljišno-odveznih zadevah.

— Posvečevanje mašnikov vršil bode mil. knezoškof dr. Missija v Ljubljani dne 18., 20., in 22. julija.

— P. n. člani c. kr. kmetijske družbe Kranjske opozarjamo, na juteršnji občni zbor.

— V Idriji vršilo se bode dne 22. t. m. slovesno razkritje spominske plošče slavnemu naravoslovcu in rudniškemu fiziku, pred 100 leti (8. maja) umrlemu dr. Janezu Antonu Scopoli-u na čast.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Minuli ponedeljek zborovala je gosposka zbornica poslednjič pred zaključenjem letošnjega zasedanja državnega zbora. Obravnavala se je postava o davku na žganje in vsi ostali železniški in drugi nujni predmeti, katere je zbornica poslancev rešila zadnje dni svojega delovanja. — Nespremenjena sprejela se je tudi postava o konverziji kranjskega zemljiško-odveznega dolga.

Pri razpravi žganjarske postave vedla se je levičarska opozicija popolnoma zmerno, v odločnem nasprotju z opozicijo poslaniške zbornice.

Dr. Unger, glažar Gögl in še 6 ali 8 tovarišev je samo tikoma glasovalo zoper § 2. b., glasovali so pa za vso drugo postavo. Edino le pred tretjim branjem izjavil je Gögl v imenu navzočih svojih levičarskih tovarišev, da so sicer v odseku in pri drugem branju glasovali zoper § 2. b., da z domoljubnih ozirov, ker ta postava v državnem gospodarstvu obeta izdatno denarno pomoč — hočejo v tretjem branju glasovati za vso postavo, akoravno tudi sedaj ne prikrivajo obžalovanja, da § 2. b., državi odtegne na več let prav izdatno denarno pomoč.